

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-392-7-11>

THE CRISIS OF SAFETY OF NAVIGATION IN THE BLACK AND AZOV SEAS DURING THE RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE

КРИЗА БЕЗПЕКИ СУДНОПЛАВСТВА В ЧОРНОМУ ТА АЗОВСЬКОМУ МОРЯХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Kostyria Olena Valyslavivna

*Candidate of Law, Associate Professor
of the Department of Maritime Law
National University «Odesa Maritime
Academy»
Odesa, Ukraine*

Костирия Олена Валиславівна

*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри морського права
Національний університет «Одеська
морська академія»
м. Одеса, Україна*

Міжнародна морська організація (ІМО), яка функціонує як спеціалізований орган ООН з 1958 року, має найбільший авторитет і вплив на стан безпеки торговельного судноплавства. Ключова роль ІМО полягає у створенні справедливої та ефективної нормативно-правової бази для судноплавної галузі. Завжди визнавалося, що найкращий спосіб підвищити безпеку на морі – це розробити міжнародні правила, яких дотримуються всі судноплавні країни.

Актуальність теми полягає в тому, що останні два роки виявилися критичними не тільки для системи міжнародної безпеки, але і для безпеки судноплавства у Чорному та Азовському морях, як елемента глобальної безпеки.

Фактично з перших годин російських атак судноплавство в українських прибережних водах стало вкрай небезпечним через атаки російських військових кораблів та мінування водних шляхів [1].

За даними Міжнародної Морської Організації на початок гарячої фази війни в українських портах застрягли 94 судна, на яких перебували близько 2000 моряків. Згодом 10 суден успішно залишили Азовське море, а на кінець липня 2022 року залишилося 84 торгові судна з майже 450 моряками на борту. На початок 2023 року в портах України залишаються понад 60 торговельних суден, які не мають можливості взяти участь у Чорноморській ініціативі [2].

З перших же днів повномасштабного вторгнення Росії Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію A/RES/ES-11/1 від 2 березня 2022 року, яка засудила оголошення «спеціальної військової операції». У резолюції зазначалося, що цей акт агресії є порушенням пункту 4

статті 2 Статуту ООН, в якому зазначено, що всі члени Організації Об'єднаних Націй у міжнародних відносинах зобов'язані утримуватися від погрози або застосування сили проти територіальної цілісності й політичної незалежності будь-якої держави, тому що подібні дії несумісні з цілями Організації Об'єднаних Націй [3].

Міжнародна морська організація повністю підтримала цю резолюцію ООН і в Циркулярному листі № 4524/Add.1 «Ситуація з безпекою в Чорному та Азовському морях» від 14 березня 2022 року висловила своє глибоке занепокоєння з приводу загрози безпеки для екіпажів і суден, що працюють в регіоні [4]. Комітет Міжнародної морської організації (ІМО) з безпеки на морі (MSC 105) 28 квітня 2022 року ухвалив резолюцію MSC. 495(105) «Дії зі сприяння терміновій евакуації моряків із району бойових дій у Чорному та Азовському морях і навколо них унаслідок дій Російської Федерації проти України» [5].

8 квітня 2022 року в Женеві Глави Міжнародної Організації Праці та Міжнародної Морської Організації закликали вжити термінових заходів для захисту моряків і суден, які застрягли в українських портах і прилеглих водах після російської агресії проти України. Крім небезпек, які виникли внаслідок бомбардувань, на багатьох суднах закінчувалися запаси продовольства, палива, прісної води. Унаслідок цього становище моряків із багатьох країн створювало серйозну загрозу їхньому здоров'ю та життю [6].

27 листопада – 6 грудня 2023 р. у штаб-квартирі ІМО в Лондоні відбулася 33-тя сесія Асамблеї ІМО, яка є вищим керівним органом Міжнародної морської організації. Асамблея зазвичай збирається на чергову сесію раз на два роки. Асамблея ІМО відповідає за затвердження програми роботи, голосування щодо бюджету та визначення фінансових механізмів Організації, а також обирає Раду Міжнародної Морської організації. Раду ІМО обирають на дворічний період, починаючи з кожної сесії Асамблеї. Рада є виконавчим органом ІМО і несе відповідальність за контроль над роботою організації [7].

У період між сесіями Асамблеї Рада виконує робочі функції організації, координує роботу комітетів. Рада складається з 40 членів за принципом балансу між державами-судновласниками й державами-вантажовласниками.

До категорії «А» на 33-й сесії Асамблеї ІМО було обрано представників таких держав: Китай, Греція, Італія, Японія, Лівія, Норвегія, Панама, Республіка Корея, Велика Британія та США.

Росія була однією з 11 країн-кандидаток на членство у Раді ІМО в категорії «А» (країни з найбільшим інтересом у наданні послуг міжнародного перевезення), і єдиною з усіх не була обрана [8].

Отже, війна, яку розпочала Російська Федерація проти України призвела не лише до глобальної безпекової кризи, а й до кризи безпеки судноплавства в Чорному та Азовському морях. Для подолання кризи безпеки судноплавства Міжнародна Морська Організація ухвалила низку рекомендацій для стабілізації ситуації в регіоні, а також настанови щодо надання допомоги морякам, які досі не можуть покинути порти України.

Питання стримування агресора виходить на перший план і має бути вирішене спільними зусиллями міжнародної спільноти. Першим таким кроком став факт позбавлення Російської Федерації членства в Раді ІМО, який підтримала більшість країн-членів ІМО під час таємного голосування.

Однак, ми повністю підтримуємо думку Б. Бабина, що мають бути розпочатими провадження проти Росії у Міжнародному трибуналі з морського права з питань захоплених, пошкоджених та знищених торговельних суден під прапором України та бажаним є ініціювання подібних проваджень з боку третіх країн, під прапором яких судна зазнали ушкоджень, блокувань чи захоплень [9, с. 15].

Література:

1. Бурдига І. Що відбувається в морських портах України під час війни. URL: <https://www.dw.com/uk/shcho-vidbuvaetsia-v-morskykh-portakh-ukrainy-pid-chas-viiny/a-61793088> (дата звернення 14.12. 2023).
2. Hot Topics. *Maritime Security and Safety in the Black Sea and Sea of Azov: official website*. URL: <https://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/MaritimeSecurityandSafetyintheBlackSeaandSeaofAzov.aspx> (дата звернення 14.12. 2023).
3. United Nations General Assembly. *Resolution A/RES/ES-11/1. Aggression against Ukraine: official website*. 2022. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf?OpenElement> (дата звернення 14.12. 2023).
4. Circular Letter No.4524/Add.1 14 March 2022. *Ukraine crisis – Security situation in the Black Sea and the Sea of Azov: official website*. URL: [https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/Ukraine%20crisis%20CL%204524/Circular%20Letter%20No.4524-Add.1%20-%20Ukraine%20Crisis%20-%20Security%20Situation%20In%20The%20Black%20Sea%20And%20The%20Sea%20Of%20Azov%20\(Secretariat\).pdf](https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/Ukraine%20crisis%20CL%204524/Circular%20Letter%20No.4524-Add.1%20-%20Ukraine%20Crisis%20-%20Security%20Situation%20In%20The%20Black%20Sea%20And%20The%20Sea%20Of%20Azov%20(Secretariat).pdf) (дата звернення 14.12. 2023).
5. Resolution Msc.495(105). *Actions To Facilitate The Urgent Evacuation Of Seafarers From The War Zone Area In And Around The Black Sea And The Sea Of Azov As A Result Of The Russian Federation*

Aggression Against Ukraine: official website. URL: [https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MSC.495\(105\).pdf](https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MSC.495(105).pdf) (дата звернення 14.12. 2023).

6. ILO and IMO call for urgent action on seafarers stranded in Ukraine following Russian aggression. *An estimated 1,000 seafarers are currently stranded in Ukrainian ports and waters with dwindling vital supplies: official website.* URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_841806/lang--en/index.htm (дата звернення 14.12. 2023).

7. *Knowledge centre. Assembly (A): official website.* URL: <https://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/Pages/Assembly.aspx> (дата звернення 14.12. 2023).

8. Росію не переобрали в раду агентства ООН з питань судноплавства, Зеленський відреагував. *Українська Правда* : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/12/1/7431250/> (дата звернення 14.12. 2023).

9. Бабін Б. Правова оцінка російської агресії на Чорному та Азовському морях. *Деокупація. Юридичний фронт: матеріали міжнародного експертного круглого столу.* Київ, 2022. С. 10–17. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/27cc38a6612c0cbea72be02ece330fa5.pdf> (дата звернення 14.12. 2023).